

Engedj be az életbe

A gyermekek szegénysége és társadalmi kirekesztettsége II

A melléklet megjelenését a Tartományi Tájékoztatási Titkárság támogatja

Mikor késő?

FOTO: F.D.K.

Vannak olyan gyermekek közöttünk, akik az élet töredékeit, maradványait élnek.

Lehetséges, hogy nem is tudják: létezik más, jobb élet is. A másság mindössze abban nyilvánul meg, hogy a gyerekeknek van mit enniük, iskolába járnak, nem kéregetnek, nem adják el őket, nem harcolnak a szemeteszkukákért, amelyekben ennivalót keresnek, nem erőszakolja meg őket az apjuk.

A gyermekek szegénysége és társadalmi kirekesztettsége című mellékletünkben azokról a gyerekekről írunk, akiknek nem adatott meg az emberhez - gyermekhez méltó élet lehetősége.

Nem panaszkodnak, nem kiabálják el fájdalmukat, elfogadják az életet olyannak,

amilyen. Senki sem magyarázta meg nekik, hogy nem ez a sorsuk, hogy másképpen is lehet élni.

Ha nem fogunk össze, keveset tehetünk értük, hiába halljuk és látjuk őket. Ezt értette meg egy fotóriporter is, s öngyilkos lett.

Az említett riporter 1994-ben Szudánban készített egy szörnyű fotót, amelyért Pulitzer-díjat kapott.

A fényképen egy csonttá és bőrré soványodott hároméves kislányt látunk. A gyermek a földön fekszik, mögötte dögkeselyű áll, várja, hogy az „ennivaló”, a gyermek, éhen haljon.

A fotóriporter a következő üzenetet mellékelte a fotóhoz: „Édes Istenem, ígé-

rem, hogy nem dobok el többé ennivalót, akkor sem, ha rossz az íze, akkor sem, ha nem vagyok éhes. Kérem az Istent, hogy őrizze meg ezt a kislányt, vezesse, mentse meg a nyomortól. Imádkozom, hogy legyünk fogékonyabbak a körülöttünk lévőkre iránt, hogy ne vakítson el bennünket önző természetünk és önös érdekünk. Remélem, hogy ez a fénykép emlékeztetni fog bennünket arra, hogy mennyire boldogok vagyunk, és segít nekünk abban, hogy ne vegyük könnyedén és félvállról a dolgokat.”

A fotóriporter elment. A gyermek és a dögkeselyű képe megmaradt. (Nem fogjuk közzétenni.) Mi is maradtunk. Mozdulatlanul. Mi Becsén. Mások Szudánban.

Filipčev Dömötör Krisztina

Kik a szegény gyerekek?

A gyermekkori szegénység, különösképpen az extrém szegénység (alultápláltság, gyakori megbetegedések, a szülői figyelem elmaradása, az oktatási szolgáltatások hiánya) és a társadalmi kirekesztettség (olyan környezetben nőnek fel, amelyben nem tudják őket megvédeni az erőszaktól, a visszaélésektől, a kihasználtságtól, meg vannak fosztva az alapvető javaktól és szolgáltatásoktól, ennek hiányában pedig nem tudnak teljes mértékben beilleszkedni a társadalmi folyamatokba) hatással van a gyermekek későbbi fizikai, pszichikai és érzelmi fejlődésére.

Annak érdekében, hogy megszákhathassuk a többgenerációs szegénység és társadalmi kirekesztettség láncát, az első helyen a gyermekeknek kell lenniük, ajánlja az UNICEF belgrádi irodája.

Az UNICEF kutatásai szerint a szegény gyermekek között átlagon felüli veszélyeztetettségnek vannak kitéve az iskoláskorú gyerekek, a nagycsaládokban és az izolált, falusi környezetben élők.

A mutatók szerint a meglévő problémák közül az oktatást és foglalkoztatást kell felvállalni, hiszen ez a két terület szorosan kapcsolódik egymáshoz. Mindössze a gyerekek egy százaléka él a létminimum alatt olyan háztartásokban, amelyekben legalább egyik szülő középiskolai, illetve egyetemi végzettségű.

A szegény sorsú gyermekes háztartásokban, mint ahogyan más családokban is, a legjelentősebb jövedelem a foglalkoztatásból ered.

Itt kell azonban megjegyezni, hogy a foglalkoztatásból eredő jövedelem a szegényeknél, a lakosság más rétegeihez viszonyítva, alacsonyabb százalékban van jelen. A szegények az átlagnál nagyobb százalékban valószínűleg meg jövedelmet nyugdíjból, föld-

rosszabb a helyzet a különösen veszélyeztetett kategóriák esetében (roma nemzetiségű gyerekek, fejlődési nehézségekkel, szülői felügyelet nélkül élő gyerekek, elhanyagolt, bántalmazott kiskorúak).

Az MIC3 (a szerbiai gyerekek és nők

Minél több boldog gyereket!

művelésből, ajándékokból és szociális segélyből.

A szegénység nem anyagi mutatóit figyelve nyilvánvalóvá vált, hogy a szegény családokban élő gyerekek olyan háztartásokban élnek, amelyek távol vannak az iskoláktól, az egészségháztól, a kórházaktól, a művelődési intézményektől, a sportpályáktól...

A szegény gyerekek lakásfeltételei rosszabbak az átlagtól. A szegény gyerekek kisebb, rosszabb és régebbi, elemi komfortot nélkülöző lakásokban élnek, mint a társadalmi átlag.

A szegény gyerekek ritkábban járnak iskoláskor előtti intézménybe, s nagyobb százalékban nem járnak a kötelező általános iskolába sem. A gyerekek 9 százaléka jár iskoláskor előtti intézménybe, általános iskolai tanulmányaikat gyakrabban hagyják abba, s kevesebb, mint kétharmaduk jár középiskolába.

A legszegényebb gyerekek esetében gyakoriak a krónikus betegségek. Még

helyzetét több mutató alapján vizsgáló kutatás harmadik része) eredményei alapján levonható a következtetés: a szegénység zárt kör, amelyből nagyon nehéz kitörni.

A kutatás kimutatta, hogy a szegény családokban élő gyermekek esetében nagyobb arányban van jelen az alultápláltság (20 százalék), mint a társadalmi átlagnál. A szegény családokban több csecsemő születik alacsonyabb súllyal, mint az általános populációban.

A szegény sorsú családokban a gyerekek fiatalon átveszik a felnőttek szerepét. A legszegényebbek között a legtöbb a dolgozó gyerek.

És még egy lesújtó adat: a kislányok 19 százalékát még 18. életévük betöltése előtt férjhez adják.

A kutatás kimutatta, hogy a negatív mutatók szoros kapcsolatban állnak a szülők képzettségi szintjével.

(UNICEF, A gyermekek helyzete Szerbiában, 2006)

Láthatatlanok

A gyermekek társadalmi kirekesztésének egyik formája az, amikor nem anyakönyvezik őket születésükkor. Az ilyen gyerekek láthatatlanok, egyszerűen nem léteznek az állam és a társadalom számára. Mivel nem rendelkeznek törvényes identitással, nem vehetik igénybe az állam és közintézmények által folyósított segélyeket. Legtöbb a láthatatlan gyerekek az őslakos roma lakosság, valamint a Kosovóról menekült romák körében. A születésükkor nem anyakönyvezett gyerekek esete azt bizonyítja, hogy az állami rendszerben számos hiányosság van, hiszen a gyerekek nyilvántartása nem függhet a szülők lehetőségeitől és rátermettségétől.

A Becsei Mozaik Engedj be az életbe II című melléklete. A mellékletet Filipčev Dömötör Krisztina szerkesztette. Kiadó: Mozaik Kft. Becse. Nyomtatja: Proleter Rt. Becse.

Mennyibe kerül egy lány?

Az alibunári Községi Bíróságon a New York-i lakóhelyű K.R. magánpert indított a szintén alibunári S.M., valamint a becsei P.S. és P.G. ellen. K.R. 9.070 dollárt követel vissza a bepereltektől. A „vádiratból” kiderül, hogy K.R. fia 2007-ben nősülőkora lépett. Az apa tudomást szerzett arról, hogy P.S. és P.G. (szülők) férjét kerestek kiskorú lányuknak, P.D.-nek (1993-ban született). Miután a vádló és a vádlottak kapcsolatba léptek, a roma szokások szerint a jövőendő férj apja a vádlottaknak kifizetett 9.070 dollárt. Az áruba bocsátott kiskorú lány ekkor újdonsült férjével Alibunár községbe költözött, S.M. otthonába (ez az ember volt a közvetítő a vádló és a vádlottak között), azonban egy idő múlva szülei hazavitték, így vetve véget a házasságnak. A per főtárgyalásán S.M. (vádlott), akit mellest rokonai szálak fűznek a vádlóhoz, K.R.-hez, elmondta, hogy az új házások, a vádlottak lánya és a vádló fia, valamint K.R. is nála éltek Alibunáron, azzal, hogy K.R., az após, egy idő múlva visszatért Amerikába, hogy rendezze az okmányokat (mert állítólag az új házások is Amerikába költöztek volna). S.M. a bíróságon elmondta, hogy a gondok akkor kezdődtek a kislánnyal, amikor az após visszatért Amerikába, mert, mint mondta, a fiatalasszony bezárkózott, nem akarta elfogadni férjét és a házban lakókat sem. Erről értesítették a kislány apját, aki figyelmeztette gyerekeit: „vigyázzon viselkedésére”. A fiatalasszony „viselkedése” S.M. szavai szerint ezután sem javult meg. Emellett az apa arról értesítette a rendőrséget, hogy bántalmazza lányát. A rendőrség nem tett semmit, mert, állította S.M., a rendőrfelügyelő megállapította, hogy a lány nem volt bántalmazásnak kitéve. Az incidenst követően a kislányt a szülei hazavitték Becsére. Az újdonsült férj, aki ezáltal feleség nélkül maradt, pedig visszautazott Amerikába. A házasság véget ért. P.S.,

a lány apja a bírósági tárgyaláson azt állította, hogy nem adta el gyerekeit, a kislány maga döntött úgy, hogy férjhez megy, mert úgy gondolta, hogy új családjában jobb körülmények között fog élni. Az apa szavai szerint a 9.070 dollárt nem a lányukért kapták, hanem a lakodalom költségeit fedezték belőle. Azt azonban mégis elismerte, hogy a romáknál fizetni szoktak a menyasszonyért. Az apa azt vallotta, hogy amikor elment meglátogatni lányát, verésnyomokat vett észre rajta. Időközben, mondta az apa, kiderült, hogy a fiatal férjnek vissza kellett volna térnie Amerikába, hogy befejezze az iskolát, a fiatal feleség pedig ez idő alatt Alibunáron maradt volna S.M.-éknél, a lány családja ezt nem elengedte. Azonban egy idő múlva telefonáltak neki, hogy a lánya nem ért a házimunkához, jöjjön érte, és vigye haza. Egész más szempöngből látja az esetet a kiskorú P.D., az emberkereskedelem áldozata. P.D. a bírósági tárgyaláson elmondta, hogy szülei nem erőszakkal adták férjhez. Kijelentette, hogy önszántából döntött, ugyanis abban reménykedett, hogy jövőendő férje és apósa kiviszik őt és szüleit Amerikába. P.D. kijelentette, hogy mintegy két hónapig élt Alibunáron, azonban nem sikerült jó kapcsolatot kialakítania a ház lakóival. P.D. azt vallotta, hogy istállót kellett tisztítania, pedig fél a tehenektől, és nem is ért ehhez a munkához, ezért S.M. seprűnyéllel verte, férje pedig azért verte, mert nem tud főzni. „Ököllet vert hátba, a szekrényhez ütött, fejemet a vécékagylóba nyomta”, mondta P.D. 2008 áprilisában a bírósági per 9.070 dollár egy gyerekért – még nem ért véget. Nincs adat arról, hogy az állam indított-e pert emberkereskedelem bűncselekménye miatt. P.D. most 15 éves, már elvált asszony, nem jár iskolába, az általános iskola első két osztályát fejezte be.

F.D.K.

Egy gyermek élete

Đ.Ć. (12 éves) Becsén él apjával (L.Ć.) és nővérel (S.Ć.), édesanyja (R.Ć.) Šajkašon lakik.

Az apa, a fiú és a kislány egyszobás-konyhás házban él. Đ.Ć. édesapjával osztja az ágyat, nővére pedig külön ágyban alszik.

Đ.Ć. a Bratstvo iskola (általános és középiskola a fejlődési nehézségekkel élő gyerekek számára) első osztályába jár.

A kisfiú mesél. „Jó tanuló vagyok, de néha szemtelenkedek, mert szeretek verekedni. Nem kapunk szociális segílyt, de a tanfelszerelést az iskolától és a Szociális Központtól kaptam. Apa sokszor késő este jön haza, ilyenkor fáradt és haragszik rám. Az én apám nem jár kocsmába, munkahelyen iszik, kőművesmunkát végez. Nővérem 14 éves, ötödik osztályig a Petőfi Sándor iskola tanulója volt, de már nem jár iskolába. Nem csinál semmit, otthon ül. Amikor pénzre van szükségem,

apámtól kérek, ha nem ad, szerzek a városban (kéreget; az újságíró megjegyzése). Amikor szombatoként esküvő van a község háza előtt, elkapom a menyasszony csokrát, aztán valamelyik nőnek odaadom, ezért kapok 200-300 dinárt. Összeszedem az aprópénzt is, amit ilyenkor dobálnak. Akkor járok a legjobban, amikor esernyőt viszek magammal, mert kifordítom, és abba dobálják a pénzt. Ilyenkor sok pénzt gyűjtök össze. Ha nincs lakodalom, a városban kéregetek, van amikor 500 dinárt is összegyűjtök egy nap alatt. Ismemek a boltosok is, gyakran adnak enni, fagyit, burekot, kiflit... Minden nap négy óráig van az iskolában, amikor hazaérek, megcsinálom a házi feladatot, és megyek játszani. Pénzt legtöbbször szombaton és vasárnap kéregetek, gyakran járok a kávézóba hétfőig, mert jól lehet keresni.”

M. Stanojev

Amikor az apád megerőszkol

A becsei községi ügyészség 2007 júliusában per indított M.M. (1962) ellen. M.M.-et a következő bűncselekmények elkövetésével gyanúsították: családi erőszak, visszaélés szülői helyzetével, nemi kapcsolatra való kényszerítés a vérfertőzés bűncselekményével összefüggésben.

M.M.-et azzal vádolták, hogy 2007 februárjától kezdődően több ízben bántalmazta M.N.-t, kiskorú lányát, veszélyeztetve a gyermek testi integritását. Május 5-én az apa egy hordó műanyag fedelével többször megütötte kislányát, könnyű testi sérüléseket okozva neki. A kiskorú jelentette az esetet a rendőrségen, kórházba került,

s a pszichológussal folytatott beszélgetés alkalmával elmondta, hogy az elmúlt időszakban édesapja többször kényszerítette nemi kapcsolatra. Az apát azzal gyanúsították, hogy 2006 júniusától 2007 januárjáig többször élt vissza szülői helyzetével nemi kapcsolatra kényszerítve kiskorú gyermekét.

2008 márciusában a becsei Községi Bíróság bíráinak tanácsa meghozta ítéletét (nem jogerős): M.M.-et bűnösnek találta a felsorolt bűncselekmények elkövetéséért és 8 évi (összesített büntetés) szabadságvesztésre ítélte.

A kiskorú M.N. a vádemelés óta egy becsei eltartó családnál él.

F.D.K.

HELYI AKCIÓTERV A GYERMEKEKÉRT

Menekvés a szegénység ördögi köréből

A Becse Község Helyi Akcióterve a Gyermekkért (HAT) elnevezésű stratégia (2008-tól 2012-ig kell megvalósítani a benne foglaltakat) célja, hogy meghatározza Becse község hatáskörét a gyermekek és fiatalok helyzetének fejlesztése és jogaik tiszteletben tartása érdekében. Becse községnek komoly gondokkal kell szembeesnie, amelyek a legfiatalabb réteget érintik: a szegénység, az oktatás feltételei és minősége, a gyermekek bántalmazása...

A HAT célja és feladata a gyermekek szegénységének csökkentése, minőségi oktatás és nevelés biztosítása minden gyermek számára, minőségesebb egészségvédelem, a bántalmazott, elhanyagolt és kihasznált, a fejlődési nehézségekkel élő, valamint a szülői felügyelet nélkül maradt gyerekek védelme, továbbá a gyermekek tájékozottságának és kulturális életének fejlesztése.

A gyermekek szegénységének csökkentése

A HAT egyik fő prioritása a gyermekek szegénységének csökkentése, mert a gyermekkori szegénység hatással van a kicsik fejlődésére és jövőjére. A szegénységcsökkentő stratégia (az oktatás mellett) lehetségessé teheti a kitörést a nemzedékek során tapasztalt szegénységből és társadalmi kirekesztettségéből.

A HAT a gyerekekkel élő családok szegénységének csökkentése érdekében a következő tevékenységeket látta elő: szociális adatlap megalkotása a község területén (a szegény, gyermekes családok számbavétele), nagyobb költségvetési összeg elkülönítése a szociális védelemre, irodák nyitása a szegénység csökkentésének érdekében, programok létrehozása a szociális védelmet élvezők munkába való bekapcsolódásába, programok létrehozása és a családok képzése a gazdaságos háztartásvezetésre.

A tevékenységek hordozói a Községi Közigazgatás, a Szociális Központ, civil szervezetek és a HAT-csapat. A pénzeszközöket a községi és köztársasági költségvetésből, a tartományi titkárságoktól és adományozóktól kívánják biztosítani.

A HAT előlatta a szegény családokból származó gyermekek megsegítését is. Ehhez a következőkre van szükség: gazdasági és szociális, valamint egészségügyi oktatást felölelő programok létrehozására az általános és középiskolákban

(felkészítés a háztartás vezetésére), naplali központok megnyitására a szegény családokból származó gyerekek edukációja érdekében (pszichoszociális, edukációs alkotó műhelyek, játékkönyvtárak...), létre kell hozni egy alapot a szegény családokból származó tehetséges gyermekek ösztöndíjazására, továbbá a roma gyerekek ösztöndíjazására is. A HAT-ban előlatta továbbá a szegény gyermekek névleges örökbefogadását, emberbaráti szolidáris akciók (tanzerek, játékok gyűjtése, gyermek-kézimunka aukciók) és koncertek szervezését, tanzerek beszerzését a szegény gyermekeknek, a község hozzájárulásának növelését a középiskolás utazó diákok útiköltségeire és a víkend-jegek részvételére.

A tevékenységek hordozói a Községi Közigazgatás, a Szociális Központ, polgárok csoportosulásai és a HAT-csapat. A szükséges eszközöket a községi és köztársasági költségvetésből, a tartományi titkárságoktól és adományozóktól kívánják biztosítani.

Minőséges oktatás minden gyermeknek

Esélyegyenlőségre és iskoláztatásra minden gyermeknek joga van. Ez az emberi jog azonban nem mindig valósul meg a gyakorlatban.

Annak érdekében, hogy minden gyermek számára lehetővé tegyék az oktatási rendszerbe való bekapcsolódást, a HAT szerint szükség van egy helyi csapat megalkotására, amely feladata a roma gyerekek bekapcsolása az oktatási folyamatba. E cél megvalósítása érdekében roma asszisztentst kell alkalmazni az iskoláskor előtti intézményekben és iskolákban, jó lenne bevezetni a roma nyelvet, mint választható nyelvet az oktatási programba, edukációt kell szervezni a gyermekeknek és szüleiknek (főleg a romáknak és a magyaroknak) az iskoláztatás fontosságáról - az iskola otthagadását megelőzően. A HAT-ban többek között előlatta az okok kivizsgálását, amelyek miatt nagy számú magyar nemzetiségű gyermek jár a Bratstvo iskolába, majd a kapott eredmények alapján elő fogják látni a további akciókat. Az előlátott tevékenységek hordozói a Községi Közigazgatás, a HAT-csapat, politikai pártok és polgári szervezetek. Az anyagiakat a községi és a köztársasági költségvetésből, valamint a tartományi titkárságoktól és adományozóktól kellene biztosítani.

Az elmondottak mellett meg kell teremteni a feltételeket a gyerekek minő-

séges szabadidejének megszervezésére és az oktatáson kívüli tevékenységekre. Ennek érdekében gyermekközpontot, diákszövetkezeteket, klubokat, mobil játszótérket, játékkönyvtárakat kell alapítani, de szükség van többnyelvű aktivitások megszervezésére, szexuális neveléssel kapcsolatos szakcsoportok bevezetésére az általános iskolákban, háztartástan-szakcsoport alakítására a Bratstvo iskolában, projektek írására, téli és nyári táborok megszervezésére, továbbá támogatni kell a gyerekektől eredő kezdeményezéseket...

A tevékenységek hordozói a Községi Közigazgatás, a HAT-csapat, tanárok, a diákszövetkezetek és civil szervezetek. Az anyagiakat a községi és a köztársasági költségvetésből, a tartományi titkárságoktól és adományozóktól kellene biztosítani.

Jobb egészséget minden gyermeknek

A gyermekek egészségvédelmét illetően a HAT többek között a higiénia elhanyagolása ellen kíván harcolni a terepi szolgálatok fokozottabb tevékenységével, valamint a rendőrség és a Szociális Központ szorosabb együttműködésével. A tevékenység hordozói a HAT-csapat, civil szervezetek, az egészségház és Becse község. Az anyagiakat az illetékes tartományi titkárságnak és minisztériumnak, a községi és a köztársasági költségvetésnek és adományozóknak kellene biztosítaniuk.

A fejlődési nehézségekkel élő gyerekek jogainak feljavítása

A fejlődési nehézségekkel élő gyermekek helyzetének és jogainak fejlesztése érdekében a HAT átfogó és minőséges egészségügyi biztosítást és rehabilitációt látott elő. A célok megvalósítása érdekében szükség van a fejlődési rendelkezéssel élő korai regisztrálására, a velük kapcsolatos adatok egyesítésére és begyűjtésére, továbbá edukációk szervezésére a szülők számára gyermekeik rehabilitációja érdekében. A tevékenységek hordozói a község, az egészségház, a Szociális Központ, az iskoláskor előtti és oktatási intézmények és a polgárok egyesületei. A szükséges pénzeszközöket a községi költségvetésből, külföldi adományokból, köztársasági minisztériumoktól és Vajdaság AT Végrehajtó

Tanácsától kívánják biztosítani.

További cél a helyi öntudat felélesztése a fejlődési nehézségekkel élő gyerekek iránt, inklúziójuk érdekében. E célból meg kell alakítani egy helyi csoportot, amely a sérült gyermekek jogainak fejlesztésével hivatott foglalkozni. Emellett ki kell építeni az illetékes intézmények együttműködési hálózatát (oktatási és állami intézmények, civil szervezetek), majd pedig szükség lesz egy adatbázis létrehozására a fejlődési nehézségekkel élő gyerekekről. Nem utolsósorban szükség van nappali központok megnyitására és házi szolgáltatás létrehozására a súlyos fejlődési zavarokkal élő gyermekek számára, helyiséget kell biztosítani olyan polgári egyesületeknek, amelyek fejlődési nehézségekkel élő gyermekekkel foglalkoznak, jó lenne játékkönyvtárat nyitni a város központjában és a távolabbi részeken, el kell távolítani a fizikai akadályokat minden nyilvános intézményben (testnevelési, művelődési, egészségügyi és oktatási intézményekben, járdákon...).

Nem kevésbé fontos kutatást végezni a község területén a fejlődési nehézségekkel élő gyerekekkel szembeni előítéletekről, majd akciókat szervezni az előítéletek csökkentése érdekében, ezután pedig támogatást kell biztosítani a vállalkozóknak, a fejlődési nehézséggel élő gyermekeknek és szüleiknek, hogy a munkaképes, iskolavégzett gyerekek mielőbb munkához jussanak.

A felvázolt tevékenységek hordozói a HAT-csapat, a községi ombudsman, a Községi Közigazgatás, az egészségház, a Szociális Központ, az iskoláskor előtti és oktatási intézmények, valamint a civil szervezetek. Az anyagiakat a tervek szerint a községi költségvetésből, külföldi adományozóktól, a köztársasági minisztériumoktól és Vajdaság AT Végrehajtó Tanácsától kívánják biztosítani.

A fejlődési nehézségekkel élő gyerekek jogainak biztosítása céljából fokozatosan be kell vezetni számukra az inkluzív oktatást, ehhez pedig elengedhetetlen a szakkaderek képzése.

A tevékenység hordozói a HAT-csapat, a községi ombudsman, a Községi Közigazgatás, az egészségház, a Szociális Központ, az iskoláskor előtti és oktatási intézmények és a civil szervezetek. Az anyagi eszközöket a községi költségvetésből, külföldi adományozóktól, köztársasági minisztériumoktól és Vajdaság AT Végrehajtó Tanácsától kéri.

A szülői felügyelet nélküli gyermekek

Mindenekelőtt meg kell teremteni a feltételeket, hogy a szülői felügyelet nélküli lévő gyerekek családi légkörben éljenek. A HAT-ban a következő tevékenységeket látták elő: a szülői felügyelet nélküli élő gyerekek elhelyezése rokoni vagy eltartó családban, póteladások szervezése a je-

lenlegi, vagy potenciális eltartóknak, szintűgy edukáció szervezése azoknak a családoknak, akik az eltartók rendszerében kívánnak foglalkozni a fejlődési nehézségekkel, vagy viselkedési rendellenességekkel élő gyerekekkel. A tevékenység hordozói a Szociális Központ, a Községi Közigazgatás, a HAT-csoport és civil szervezetek. Anyagi források: községi költségvetés, adományozók, minisztériumok, Vajdaság AT Végrehajtó Tanácsa.

A szülői felügyelet nélkül maradt gyerekeket integrálni kell a közösségbe és fel kell őket készíteni a közösségi életre.

E célból a következő aktivitások várhatók: tanácsadás megnyitása a szülői felügyelet nélküli élő gyerekek számára és edukációs műhelyek szervezése, a „Ház felületen” elnevezésű program bevezetése, külön ösztöndíjak biztosítása a szülői felügyelet nélküli élő gyermekek számára, segítség a gyerekeknek az eltartó családoktól való önállósulásban és munkába lépésükben.

A tevékenység hordozói a Községi Közigazgatás, a Szociális Központ, polgárok társulaisai, a HAT-csoport és a munkaközvetítő szolgálat. A szükséges pénzt a községi költségvetésből, adományozóktól, az illetékes minisztériumoktól és Vajdaság AT Végrehajtó Tanácsától kell „beszerezni”.

A szülői felügyelet hiánya miatti kockázatokat a személyi asszisztens intézményének bevezetésével (azokba a családokba, ahol nem létezik megfelelő szülő-modell), a családok megerősített felügyeletével kívánják megelőzni.

A tevékenység hordozói a Szociális Központ, civil szervezetek, a HAT-csoport.

Anyagi források: községi költségvetés, adományozók, minisztériumok, Vajdaság AT Végrehajtó Tanácsa.

Gyermekek védelme a bántalmazástól

Annak érdekében, hogy megvédjék a gyermekeket az elhanyagolástól, bántalmazástól, kihasználástól a HAT előlátta minden illetékes intézmény együttműködését. E célból meg kell alakítani egy csapatot, amely a viselkedésproblémákkal küzdő gyerekeknek nyújtana segítséget, az eltartók ellenőrzését hivatott programot kell előlátni, szükséges a „Ház felületen” program bevezetése stb.

A tevékenység hordozói a Szociális Központ, a rendőrség, a bíróság, a HAT-csapat, civil szervezetek, a Szerb Köztársaság Képviselőháza. Az anyagiakat a községi költségvetésnek és Vajdaság AT Végrehajtó Tanácsának kellene biztosítania.

A tervek sorsa

A kitörés a generációk során tapasztalt szegénységből és társadalmi kirekesztettségéből lehetséges, ha a gyerekeknek - tekintet nélkül nemi, nemzeti hovatartozásukra, egészségi állapotukra (mentális és fizikai), családjuk vagyoni állapotára - módjukban áll az oktatási rendszerbe való beilleszkedés (az oktatás kulcsfontosságú), ha be vannak illesztve az egészségügyi rendszerbe, a társadalmi életbe, ha nincsenek erőszaknak kitéve és elhanyagolva.

Az „erősebbek” feladata, hogy segítsenek nekik kitörni a szegénység ördögi köréből, hogy álmodhassanak egy jobb életéről.

F.D.K.

Egy becsei romatelep

Viadal az ennivalóért

Szegénység. Éhség. Nem csupán szavak. A gyermekek és a felnőttek Becsén is éheznek. Más gyermekek és felnőttek ennivalót dobnak a szemetes kukába.

Sok mindenre képes az ember, amikor kiutat keres a nyomorból. Becsén a kéregetők néha harcolnak az ennivalóért.

Ilyenkor a következő dolgok történnek: összegyűlnek a kéregetők - felnőttek és gyerekek -, találnak néhány kóbor kutyát, majd kutyaviadalt szerveznek.

A gyöttes kutya ideiglenes gazdája ezután megkapja a harc jutalmát, övé lehet a szemetes kukában talált eldobott ennivaló.

B.M.

INTERJÚ RADOVAN VUJOVIĆTYAL, A BRATSTVO ISKOLA IGAZGATÓJÁVAL

Iskolánk az egyetlen két tannyelvű iskola a régióban

A Bratstvo Általános és Középis-
kolába fejlődési nehézségekkel élő gyere-
kek járnak. Az oktatási intézménybe a
2007/2008-as iskolaévben 197 diák járt,
160-an az általános és 37-en a középfokú
oktatásba kapcsolódtak be.

Radovan Vujović, az iskola igazgatója
elmondta, hogy hogyan kerülnek a gyere-
kek ebbe az iskolába. Erre azért van
szükség, mert az utóbbi időben olyan
hírek kaptak szárnyra, hogy a gyerekek
„furcsa” módon iratkoznak be az iskolába
(mert a szülők akarják így), hogy a ma-
gyar nemzetiségű gyerekek száma túlon-
túl nagy a szerb nemzetiségűek számá-
hoz viszonyítva...

- Minden gyerek, aki a mi iskolánkba
iratkozik, az illetékes tartományi felmérő
bizottság véleménye és lelete alapján
kerül hozzánk. Csak mentális deficittel
rendelkező gyermek kerül hozzánk.
Régebben a Bratstvo iskolába jártak az
ún. határesetek is, azonban nekik most a
tipikus iskolákban, a „rendes” oktatási
rendszerben adnak esélyt. Az említett bi-
zottság a tipikus iskola meghívására
kiszáll az iskolába, teszti a gyereket,
ezután pedig a diák a Községi Közigaz-
gatás végzése alapján kerül a mi is-
kolánkba. Csak a végzés kézbesítésekor
tudjuk meg, hogy kiről is van szó. Ekkor
kerül sor a diákkal való megismer-
kedésre, majd bekapcsoljuk őt a speciális
program szerint megalkotott oktatási ren-
dszerünkbe. Mi tehát, ismétlem, nem is-
merjük meg a gyereket mindaddig, amíg
nem tanácsolják el a tipikus iskolából si-
kertelen tanulmányi eredményei miatt,
természetesen ehhez szükség van a
szakbizottság véleményére, de küldenek
hozzánk gyerekeket az iskoláskor előtti
intézményből is, ahol a deficit szemmel
látható, továbbá az egészséghez aján-
latára. Hozzánk általában az általános is-
kola (tipikus iskola) hatodik osztályából
jönnek a gyerekek, több év sikertelen
előmenetel után, s több osztály ismétlése
után.

**A Bratstvo iskolába nem csak becsei
gyerekek járnak.**

- Regionális iskola vagyunk, vannak
diákjaink Zentáról, Adáról, Becse község
területéről, azzal, hogy Törökbecséről és
Szenttamásról is ide járnak azok a diákok,
akik magyar tannyelven tanulnak. A Bra-
stvo iskola az egyetlen ilyen profilú regi-
onális iskola, ahol magyar nyelvű oktatás
is folyik. Adáról például két teljes hatodik
osztályt kapunk, ezért ilyen a magyar és a
szerb tannyelven tanuló diákok aránya.
Hasonló tagozat csak Adán létezik, 6. osz-

tályig, azután pedig hozzánk kerülnek a
gyerekek, főleg ami a középiskolai ok-
tatást illeti, hiszen itt anyanyelvükön ta-
nulhatnak szakmát. A 197 diák közül 61
tanul szerb és 136 magyar nyelven,
kizárólag a fenti okok miatt. Emellett a
szülők kívánságára majdnem mindegyik
roma nemzetiségű diák magyar nyelvű ta-
gozatra jár, de vannak vegyes házasság-
ból származó diákjaink is, többségük szin-
tén magyar tannyelvű osztályba jár. Nincs
más oka az „aránytalanságnak”. Tudom,
hogy Becsén jelen pillanatban ezt meg-
kérdőjelezzük, de ez az igazság. Nekünk
nem kell egyetlen olyan gyerek sem, aki
fejlődni tud a tipikus iskolában. A becsei
közösség feladata lehetővé tenni a gyere-
kek számára, hogy jobb körülmények
között tanulhassanak a mi iskolánkban,
lehetővé kellene tenni jobb szakképe-
sítésüket és rehabilitációjukat. A mi is-
kolánkban gondot viselünk a diákokról és
óvjuk őket. Úgy gondolom, hogy izléste-
len politikai célokra „használni” ezeket a
gyerekeket.

**Megtörténhet-e, hogy olyan gyerek is
a Bratstvo iskolába iratkozik, akit nem
tesztelt az illetékes tartományi bi-
zottság, mert a szülő éppen ebbe az
iskolába akarja iratni a gyereket?**

- Teljes felelősséggel állítom, hogy
nem jár hozzánk egyetlen gyerek sem,
akinek nincs szüksége az általunk alkal-
mazott oktatási és nevelési programra.
Minden diákunk rendelkezik valamilyen
mentális deficittel, ki enyhébb, ki súlyo-
sabb mértékben. A tartományi tesztelő bi-
zottság elnöke Fendrik Károly defek-
tológus, aki mellel hibátlanul beszél a
magyar nyelvet. A gyerekek tesztelésével
kapcsolatban el kell mondanom, hogy a
felmérést hét szakember végzi, akik csak
akkor foglalnak állást, ha mindannyiuk
véleménye egyezik.

**A bizottság szerb és magyar nyelven
is teszti a gyerekeket, attól függően,
hogy melyiküknek mi az anyanyelve?**

- Igen.
**A diákok többsége szegény sorsú
családból származik. Lehetséges az,
hogy a Bratstvo iskolába kerülnek
azok a gyerekek is, akik intellektuá-
isan fejlettek ugyan, azonban éppen a
szegénység miatt nem tudtak szocia-
lizálódni? Ezzel kapcsolatban kérde-
zem: megtörtént-e már, hogy az önök
iskolájából át-, illetve visszakerült a
diák a tipikus iskolába?**

- A mi iskolánkba járó diákok több-
ségét volt diákjaink gyerekei teszik ki. A
mentális deficit leggyakoribb oka a gene-

tika. Igaz azonban, hogy tanulóink 80 szá-
zaléka igénybe veszi a szociális segély
valamilyen formáját, s a szegénység
egyik oka lehet annak, hogy a gyerek fej-
lődési nehézségekkel él. Nem zárnám ki
a szegénységet, mint előidéző okot, mint
ahogyan más okok is vannak, a szülők
életkora, legnagyobb mértékben a geneti-
ka stb., mindez hatással lehet a gyermek
fejlődésére. Örömrökre szolgál, amikor
szakembereink felfigyelnek arra, hogy
egy-egy gyerek túlnötte a Bratstvo iskolát,
az ilyen gyerek át-, illetve visszakerül a ti-
pikus iskolába. Vannak ilyen esetek is,
ezért nem zárom ki a szegénységet. Mun-
kánk során ugyanis a legnagyobb problé-
mákat a szülők okozzák. Egyes családok-
ban hihetetlen körülmények között élnek
a gyerekek, de ezen a téren semmit sem
tudunk tenni. Az biztos, hogy a gyermek
most a mi iskolánkba való, azonban le-
hetséges, hogy más környezetben reha-
bilitálódhatott volna, és tipikus iskolába
járhatna. A gyermeknek szüksége van a
család támogatására, azonban ezt nem
kapja meg, ilyenkor az utca neveli, vagy
hozzánk kerül.

**Hogyan lehetséges, lehetséges-e
egyáltalán kitörni a szegénység
elátkozott köréből? A diák elvégzi a
Bratstvo iskolát, mi történik vele
később?**

- Vannak nagyon jó tapasztalataink, a
gyermek teljes mértékben szocializá-
lódott. Találkozunk velük az utcán. Ré-
gebben létezett az a praxis, hogy minden
vállalatnak foglalkoztatnia kellett egy fej-
lődési nehézségekkel (mentális, fizikai)
élő személyt. Remélem, hogy a jövőben
ismét így lesz, hiszen létezik idevágó
törvény. Mi egy nagyon jó projektumot re-
alizálunk már néhány éve. Iskolánkban
van kertész szakirány, melynek gyakorla-
ti oktatása a Komunalac Közvállalatban
történik. Munkánk gyümölcse, amikor
diákunk munkába áll. Több földműves
szakirányunk is van, a gyerekek megta-
nulják a munkát és konkrét tudás bir-
tokában térnek vissza környezetükbe. Az
idei év folyamán fodrászszalonunk volt.
Szeretnénk egy új szakirányt bevezetni,
ahol a gyerekek az ételek előkészítésével
foglalkoznának. Az említettek olyan szak-
irányok, ahol gyerekeink sokat megtanul-
hatnak, később dolgozhatnak és ön-
állósulhatnak, de csak akkor, ha ebben a
közösség is támogatja őket, s csak akkor,
ha ismét kötelezővé teszik a fejlődési
nehézségekkel élő emberek foglalkoz-
tatását.

F.D.K.

A BECSEI ROMÁK ÉLETE

Jogfosztott kislány-asszonyok

Angéla Slavnic, a Becse község által alapított roma iroda koordinátora. Az iroda célja a roma nemzetiségű becsei polgárok érdekvédelme és képviselete, azonban ehhez tudni kellene az alapvető adatokat a Becse község területén élő roma nemzetiségű családokról (hány család van, hol és milyen körülmények között élnek, mi a helyzet egészségvédelmükkel, a gyerekek oktatásával).

Slavnic ismertette az adatokat a ro-

iskolákba a Roma egyetemisták szervezetének segítségével.

Angéla Slavnicnak sajnos nincsenek adatai arról, hogy hány roma gyermek jár iskoláskor előtti intézménybe, de azt sem lehet tudni, hogy hány roma család él Becse község területén. Mint mondta, 468 polgár vallja magát roma nemzetiségűnek, azonban ezek nem reális adatok, ugyanis a roma szervezetek nem hivatalos adatai szerint Becse

hiány okozza, ezt követi a vízvezeték, a csatornahálózat és az áram hiánya. Mindig hiányzik valami, a Putriban mondjuk nemrégiben aszfaltozták az utcát, de három családnak nincs vezetékese vize...

Egészségvédelem és a láthatatlan gyerekek

Angéla Slavnic szerint ún. láthatatlan gyerekek főleg a roma családokban születnek. Kijelentette, hogy néhány hete egy Kosovórol menekült családban született kisbaba, az anya nem rendelkezik semmilyen személyi okmánnyal, vadházasságban él, s a gyerek sem lett anyakönyvezve. A roma koordinátor szavai szerint az esetek többségében a Kosovórol széttelepült romáknak nincsenek személyi okmányai, azonban az őslakos becseieknél is gyakran előfordul ilyesmi. E téren jobbulás várható, mert Szerbiában éppen most van folyamatban egy projektum megvalósítása, amely keretében anyakönyvezik a roma polgárokat (a felnőtteket és a gyerekeket is). Slavnic információi szerint Becse községben a közeljövőben szintén sorra kerül a roma nemzetiségű polgárok anyakönyvezése.

A romák számos problémával szembesülnek a 21. században, a legnagyobb probléma a szegénység (nem készült kimutatás arról, hogy hány romának van munkahelye Becse községben, azonban nyilvánvaló, hogy nagy többségük csak szezonmunkát végez, de sokan élnek szociális segélyből is), a láthatatlanság, az egészségvédelem, valamint az, hogy nem járnak iskolába, mondta Slavnic.

A szegénység csökkentése és az oktatás

A szegénység csökkentése időigényes munka. Szerbia területén éppen most valósítanak meg egy programot, amely keretében a roma családok házat vásárolnak, illetve saját vállalkozást indítanak. Szerbiában 600 roma család kezdett saját vállalkozásba, Becse község területéről 16 család kérte ezt a segítyt. A pályázat eredményeit valószínűleg szeptemberben teszik közzé.

Angéla Slavnic szerint hasonló programokkal lehet csökkenteni a roma lakosság szegénységét, valamint a roma polgárok oktatásával.

Angéla Slavnic

ma gyerekek számáról az általános és középiskolákban. Eszerint a 2007/2008-as tanévben Bácsföldváron 39 roma nemzetiségű gyerek járt iskolába, a Bratstvo iskolába 18-an jártak, a becsei Samu Mihály iskolába 15-en, ugyanabbe az iskolába Péterrévén 12-en, a Sever Đurkićba 5-en, a Zdravko Gložanskiba 11-en, a Petőfi Sándor iskolában pedig 11-en kezdték el tanulmányaikat, de az iskolaév végére 9-en maradtak.

A Becsei Gimnáziumba két roma nemzetiségű diáklány jár, a Műszaki iskolában kilencen vannak, a Közgazdasági-kereskedelmi iskolában pedig tizen.

Tavaly kezdődött meg a roma nemzetiségű középiskolás diákok (akik négyéves szakokra iratkoztak) ösztöndíjazása, mentori felügyelet mellett. Az eddigi eredmények bátorítóak, hiszen a Műszaki iskolából egy diák egyetemre iratkozott, a Közgazdasági-kereskedelmi iskola hároméves szakán végzők is folytatni fogják tanulmányaikat. Az általános iskolák nyolcadikosai közül is több roma diák felvételizett a közép-

község területén legalább 2.000 roma nemzetiségű polgár él.

A romák lakáshelyzete

Becse község területén is vannak romatelepek. Többé-kevésbé akkor vált nyilvánvalóvá, hogy a romák külön lakótelepeken élnek, amikor tavaly a Helyi Akcióterv a Gyerekekért (HAT) szükségleteire kutatást végeztek. Az 500 véletlenszerűen kiválasztott háztartás között (ennyi vett részt a kutatásban) nem volt egyetlen roma család sem. Ez azt jelenti, hogy a romák elkülönülten élnek.

Angéla Slavnic elmondta, hogy romatelepek alakultak ki Bácsföldváron (3), Péterrévén (2) és Becsén (3 - a Vásártéren, a Putriban és az Újfaluban).

Szinte törvényszerű, hogy a romatelepeken nincs kiépítve a teljes kommunális infrastruktúra - nincs vezetékese víz, vagy csatornahálózat, vagy áram, vagy aszfaltos út.

A romák ezeken a telepeken kicsiny házakban (általában nem téglaházak) élnek. A legnagyobb problémát a lakás-

Az oktatást illetően szerinte szükség van arra, hogy Becse községben kidolgozzanak egy, a romák oktatásával foglalkozó stratégiát, hogy növeljék az iskolával rendelkezők számát. Erre nincs lehetőség, ha a roma diákok számára nem biztosítanak ösztöndíjat, ugyanis családjaik nem tudják iskoláztatni őket, itt nem csak az egyetemi tanulmányokra kell gondolni (erre vannak ösztöndíjak), hanem főleg az általános és a középiskolai oktatásra.

E téren is vannak pozitív változások, hiszen három évvel ezelőtt Újvidéken 10 roma járt egyetemre, idén pedig több mint 100. Ez az előrelépés mindekelőtt az ösztöndíjazásnak köszönhető.

Gyermekkereskedelem

A romáknál hagyomány a lányok megbeszélése, illetve áruba bocsátás útján történő férjhez adása. A kislányokat általában 13-14 éves korukban eladják, illetve férjhez adják. Ritkán történik meg, hogy a 18. életévét betöltött roma lány hajadon marad. Emiatt a lánygyerekek nagy hányada még az általános iskola felsőbb osztályait sem fejezi be.

Sokan tudnak olyan becsei esetekről, amikor a roma kislányokat eladták, illetve a két család megbeszélte a házasságot a két kiskorú között. Folyamatban van egy bírósági ügy az alibunári bíróságon egy 14 éves kislány eladásával kapcsolatban.

Angéla Slavnić szerint mostanában nemigen fordul elő az emberkereskedelem a romák között, az egy említett eset kivételével az utóbbi években Becsén nem történt ilyesmi. Szerinte az illetékes állami szervek tudnak ezekről az esetekről, de nem tesznek semmit. Az áruba bocsátott kislányok szintén nem jelentik az ügyet senkinek, mert félnek, és mert azt hiszik, hogy ez a sorsuk.

Ha az emberkereskedelem hagyománya ki is halt, nem halt ki a megbeszélte házasságok (érdekházasságok) hagyománya. Ezek a házasságok a roma hagyományok szerint kötöttek, nem pedig az anyakönyvvezető előtt. Megegyezik, hogy a még kiskorú romák már több házasságot is kötöttek.

Amikor a 13-14 éves kislányokat férjhez adják, többé nem járnak iskolába, az újdonsült férj családjával élnek, nem dolgozhatnak, s amíg az ifjú férj apjával dolgozni jár, a feleség az anyóssal otthon marad, és házimunkát végez. A kislányok szexuális életet élnek, gyereket szülnék, gyakran vannak erőszaknak kitéve. A családon belüli erőszakot általában nem jelentik a rendőrségen. Ha a kislány mégis panaszkodik szüleinek, a két roma család között kitér a botrány, de a fiatal feleségek igen ritkán panaszkodnak, hiszen kiskoruktól kezdve erre az életre nevelik őket.

Ezek a kislány-asszonyok semmiféle emberi joggal nem rendelkeznek, teljesen jogfosztottak. Ezt a helyzetet csakis

a nők jogairól szóló tanítással lehetne megváltoztatni, mondta Angéla Slavnić, a becsei roma iroda koordinátora. F.D.K.

Kategorizáció

„A szerbiai romák nagy hányada gazdaságilag fejletlen községekben él, általában külön településeken, a városok és falvak periferiáján, nincs sok kapcsolatuk a lakosság többi rétegével. A romák ezeken a településeken anyanyelvükön kommunikálnak egymással, ezért gyermekeknek nincs módjuk arra, hogy elsajátítsák a környezet nyelvét. Az általános iskolákról szóló törvény előlítja, hogy az iskoláskor előtti gyerekek előkészítő oktatáson vegyenek részt, hogy alapvető ismereteket szerezzenek szerb nyelvből. Ez ritkán történik meg a gyakorlatban. Az említett körülmények miatt a roma gyerekek úgy indulnak iskolába, hogy nem beszélnek kellőképpen az iskolában használt tanyelvet.

A kultúrák különbözősége és a szerb nyelv nem megfelelő fokú ismerete miatt nagy számú roma gyerek, aki pszichikailag normális, rossz eredményeket valósít meg a kategorizációs felmérésen, ezért speciális osztályokba kerül, illetve az enyhe mentális deficitűek számára kialakított iskolákba utalják.

A mentális deficit meglétét egy orvosi

bizottság állapítja meg, amely tagjai, mivel nem ismerik a roma kultúrát, és sokszor előítéletekkel is rendelkeznek, a roma gyerekeket úgy kategorizálják, mint mentális deficitűeket. A végzést, amellyel meghatározzák a visszamaradottság fokát, a Községi Közigazgatás hozza meg annak az orvosi bizottságnak a véleménye alapján, amely a fejlődési nehézségekkel élő gyerekek vizsgálatára alakult. A szülő fellebbezhet a végzés ellen az illetékes minisztériumnál. Sok esetben a romák nem hajlandók elfogadni, hogy gyerekeiket speciális iskolába utalták, azonban nem fellebbeznek a Községi Közigazgatás által meghozott végzés ellen, ugyanis nincsenek tisztában jogaikkal. Sokszor megtörténik, hogy a pszichológusok azt mondják a romáknak, hogy jobban járnak, ha gyerekeiket speciális iskolába kerül, mert ott kedvezőbbek a feltételek, ingyenes a tanfelszerelés és az uzsonna.”

(Petar Antić: A roma jogok csorbítása Szerbiában című tanulmányának részlete, Kisebbségjogi Központ, Belgrád, 2001)

Esély

Mayer József Az első, a második és az n-edik iskolai esély című tanulmánya az egyik legégetőbb társadalmi problémával, az iskolából leszakadó fiatalok esélytelenségének okaival, illetve az esélyteremtés intézményrendszerével, a második esély iskoláival foglalkozik. A címben szereplő n-edik meghatározás arra utal, hogy a leszakadó iskolai végzettséghez, szakmai képzettséghez juttatása meglehetősen nehéz, sok fázisból álló, többszöri nekifutást igénylő feladat. A szerző részletesen ír azokról a módszerekről, tanulásszervezési formákról, amelyeket eredményesen alkalmaznak a második esély iskoláiban.

Mayer a következőket állítja: „A befejezetlen iskolai végzettséggel rendelkezők közül a legnagyobb problémát azok a tanulók jelentik, akik az általános iskolát sem végzik el, hiszen ők - különösen abban az esetben, ha a későbbiekben sem folytatják a tanulmányaikat - teljesen esélytelenné válnak arra, hogy beilleszkedjenek a munkaerőpiacra. Nem sokkal jobb a helyzet akkor sem, ha az iskola elhagyása középfokon következik be, hiszen ebben az esetben is csak általános iskolai végzettségüként

(esetleg befejezett 10. évfolyamosként) lesznek munkavállalóvá. Ehhez a problémakörhöz sorolható az is, amikor a tanuló iskolai életútjában több alkalommal törés (évismétlés) következik be. A túlkoros tanulók esetében jelentősen megnő az esélye az iskola elhagyásának, az iskola (esetleges) befejezése után a tanulmányok abbahagyásának vagy nagy kockázattal járó felfüggesztésének, a magántanulóvá válásnak („minősítésnek”), ami szintén növeli a kimaradás kockázatát. Az iskolából kimaradt (vagy tovább nem tanuló) tanulók jellemzői a következők: túlnyomó többségük kistelepléseken vagy városias jellegű települések periferiáin, vagy a kevésbé értékes (lepusztult) városrészekben él, a szülői iskolai végzettsége - csekély kivételtől eltekintve - alacsony, többségük általános iskolával, vagy (kevésbé piacképes) szakmai végzettséggel rendelkezik, a szülői munkaerőpiaci pozíciói gyengék, közöttük - éppen az iskolai végzettség hiánya miatt - sok a munkanélküli vagy a munkanélküliségtől fenyegetett”, írja Az első, a második és az n-edik iskolai esély című tanulmányában Mayer József.